

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 1576/1, донетом на седници одржаној дана 24. 6. 2026. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **Ане Гвозденовић** под насловом „**Прича и приповедачи у прози Момчила Настасијевића**”, урађену под менторским руковођењем др **Милана Алексића**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Милица Кецојевић

Звање: доцент

Ужа научна област: Српска књижевност

Датум избора у звање: 2022.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Филолошки факултет

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Драган Хамовић

Звање: научни саветник

Ужа научна област: Наука о књижевности, Српска књижевност

Датум избора у звање: 2020.

Установа на којој је запослен: Институт за књижевност и уметност, Београд

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Слађана Јаћимовић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Књижевност и методика српског језика и књижевности

Датум избора у звање: 2018.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Факултет за образовање учитеља и васпитача

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Ана (Бошко) Гвозденовић
Датум и место рођења:	29. 7. 1977, Краљево
Наслов магистарског рада:	„Лирски елементи у путописно-мемоарској прози Милоша Црњанског”
Датум одбране магистарског рада:	2007.
Установа где је одбрањен магистарски рад:	Универзитет у Београду, Филолошки факултет
Научна област из које је стечено академско звање магистра:	Српска књижевност

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

Ана Б. Гвозденовић, „Лирски циклуси у књизи Милосава Тешића *Привид круга*”, [Годишњак. ISSN 1820-5305. - Год. 16 \(2020/2021\), стр. 209–220](http://doi.fil.bg.ac.rs/pdf/journals/godisnjak/2021/godisnjak-2021-16-11.pdf) <http://doi.fil.bg.ac.rs/pdf/journals/godisnjak/2021/godisnjak-2021-16-11.pdf>

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Прича и приповедачи у прози Момчила Настасијевића”

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација „Прича и приповедачи у прози Момчила Настасијевића” мр Ане Гвозденовић доноси анализу приповедачких књига Момчила Настасијевића *Из тамног вилајета* (1927) и *Хроника моје вароши* (1938) и представља системски засновано осветљавање најважнијих одлика Настасијевићеве прозе. Мр Ана Гвозденовић је пажљиво анализирала наративне стратегије у Настасијевићевој прози да би показала како је Настасијевић визију света, добро познату из његових песама, увео у прозни облик. Спроводећи наратолошку анализу Настасијевићевих прозних књига, мр Ана Гвозденовић за циљ је поставила показивање специфичности начина приповедања и начине на које је наш велики песник, приповедач, драмски писац и есејиста своју поетику уводио у различите видове књижевног стварања. Однос

између приче и приповедача, један од најстаријих књижевнотеоријских проблема, постављен је у основу докторског истраживања мр Ане Гвозденовић. Ово питање се у науци о књижевности појављује од Аристотеловог дела *О песничкој уметности* у којем се однос између приче и начина на који је испричана одређује као начин подражавања. Увиђањем постојања различитих начина подражавања Аристотел је поставио основу на којој ће се касније формирати не само разликовање књижевних родова, већ и целокупна наратологија. Однос између приче и приповедања задржава своју актуелност у свим епохама, а нарочито бива присутан у двадесетом веку почевши од доприноса руских формалиста и дефинисања технике сказа преко француске наратолошке школе шездесетих година све до настављача њихових књижевнотеоријских поставки почетком двадесет првог века.

Настасијевић је своју прву књигу приповедака *Из тамног вилајета* у једној белешци у периодици исте године када је књига објављена сам означио термином „лирска казивања”. Настасијевић је тиме поставио знак да је у својим делима извео померање унутар књижевних врста, те да је у његовим приповеткама изведен својеврстан повратак усменом говору, као и записивању онога што је казано. Због тога се мр Ана Гвозденовић детаљно бавила питањима употребе сказа „као стилизованог усменог говора”, као и питањима поетичке самосвести и усмерености на грађење различитих облика „илузије приповедања” коју је у модерна књижевнотеоријска разматрања увео Борис Ејхенбаум 1918. године. Такође, у обликовању теоријске подлоге са које ће осветљавати важне одлике прозе Момчила Настасијевића, мр Ана Гвозденовић је укључила и термин „туђа реч” о којем је исцрпно писао Михаил Бахтин. Током анализе Настасијевићевих прозних дела, у докторској дисертацији мр Ане Гвозденовић је указано, на оним местима на којима је то било неопходно, и на везе између Настасијевићеве прозе и других видова његовог стваралаштва (песме, драме). Посебна аналитичка пажња све време била је посвећена феномену лирског у прози великог српског писца. Такође, предмет анализе све време је било и питање морфологије наративног текста јер је Момчило Настасијевић често користио циклусну организацију већег броја наративних текстова, као што је то чинио и у песништву, а са друге стране знатан број његових прозних текстова има фрагментарни облик, као да су ти текстови настали разлагањем већих прозних облика. Испитивање специфичности прозе Момчила Настасијевића подразумевало је и осветљавање улоге митског/архетипског аспекта, будући да се семантичка димензија његове прозе не може ваљано анализирати без обраћања детаљне пажње на сложени подтекст постављен на дубљим слојевима културе, односно обредно-ритуалне сфере.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Ане Гвозденовић основно настојање има у томе да осветљавањем најважнијих одлика приповедачког поступка Момчила Настасијевића покаже како је он, попут Милоша Црњанског, увек настојао да ствара књижевна дела у којима се лирско и наративно преклапају и прожимају, те да прозна дела ствара као песник. Исто тако, мр Ана Гвозденовић је у свом докторском истраживању анализирала начине на које је Настасијевић у своја приповедна дела укључивао фантастику и у којој мери је он сваки свој

прозни текст постављао на сложену културно-историјску подлогу. Посматрањем Настасијевићевог прозног дела опуса у контексту српске књижевности између светских ратова и модернистичких тенденција прве половине прошлог века мр Ана Гвозденовић је имала намеру да покаже специфичан положај Момчила Настасијевића као књижевног ствараоца који је доследно настојао да остане изван свих књижевних школа и покрета и изгради особену поетику у којој се, само посредно могу препознати одређене поетичке карактеристике које га спајају са линијом писаца која иде од Јакова Игњатовића, преко Борисава Станковића, до Милоша Црњанског и Растка Петровића.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Ане Гвозденовић има 153 компјутерски сложене стране и организована је у четири поглавља (*Увод*, *Из тамног вилајета*, *Хроника моје вароши* и *Закључна разматрања*). На крају дисертације наведени су извори и дат је списак литературе. У уводном поглављу мр Ана Гвозденовић поставља основе своје анализе прецизирајући књижевнотеоријску основу приче и приповедања, те дајући обрисе књижевноисторијског контекста у којем се појављују приповедна дела Момчила Настасијевића.

Поглавље под насловом *Из тамног вилајета* посвећено је анализи истоимене збирке приповедака Момчила Настасијевића и мр Ана Гвозденовић је у овом поглављу извршила детаљну и подробну анализу свих приповедака указујући не само на наратолошка питања карактеристична за свако дело понаособ, већ и на њихове морфолошке карактеристике. На тај начин је одређена, не само приповедачка техника коришћена у стварању ових прозних остварења, већ је указано и на сличности у композицији и организацији текста унутар збирке.

У поглављу *Хроника моје вароши* налази се анализа посмртно објављене Настасијевићеве збирке, а на самом почетку поглавља имамо представљену додатну књижевнотеоријску основу која се тиче питања циклуса и циклизације као композиционог начела. Мр Ана Гвозденовић је потом подробно анализирала сваки фрагмент који сачињава циклус, односно целину збирке, нарочито обраћајући пажњу на митолошки, фолклорни подтекст и полифонијску структуру Настасијевићеве прозе.

У завршним разматрањима мр Ана Гвозденовић је сумирала резултате своје анализе и изнела особености Момчила Настасијевића као прозног писца и својства његовог приповедачког поступка.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација „Прича и приповедачи у прози Момчила Настасијевића” мр Ане Гвозденовић доноси системски засновано проучавање Настасијевићевих приповедачких књига

Из тамног вилајета (1927) и *Хроника моје вароши* (1938). Анализа је постављена на прецизну књижевнотеоријску основу и проблем приче и начина на који је она уобличена у текст почетно је полазиште анализе. У раду је детаљно представљена улога коју приповедач има у сваком од појединих књижевних дела из Настасијевићевих збирки. У првом делу рада који је посвећен анализи збирке *Из тамног вилајета* мр Ана Гвозденовић је подробно представила важност казивања и ослањања на *туђи говор* за приповедачки поступак Момчила Настасијевића. Тиме је мр Ана Гвозденовић показала колико је жива реч била важна за Настасијевићево приповедање и како ју је укључивао у своју прозу на различите начине увек тежећи да постави више гласова или приповедачких перспектива у специфичну полифонијску структуру којом је желео да покаже комплексност појма истине и начина на који се она може испричати. Настасијевићево интересовање за питање *матерње мелодије* и поступци којима се служио у стварању песама имали су значајну улогу и за његову приповедну прозу и мр Ана Гвозденовић је велику пажњу посветила показивању свега оног што је из сфере лирског пралазило и утицало на стварање приповедног света. Настасијевић је своје приче поставио на врло широк подтекст и за њих је веома важна народна традиција, као и читав Настасијевићев књижевни опус. Због тога је мр Ана Гвозденовић у своје тумачење Настасијевићеве прозе укључила не само осврте на Настасијевићево песништво, драмска и есејистичка дела, већ и детаљно представљање митолошких и архетипских темеља на којима почива Настасијевићево књижевно дело у целини. На тај начин, анализа спроведена у овом докторском раду постављена је на врло широке основе и са једне стране, врло прецизно именује поступке којима се Настасијевић служио у приповедању, те је, наратолошки гледано, приповедачки поступак детаљно приказан. Са друге стране, семантичка анализа коју је мр Ана Гвозденовић извела почива на тумачењу мотива пореклом из народне традиције, али и упоредном анализом мотива из књижевних дела других српских књижевних стваралаца. Када, на пример, анализира приповетку *Запис о даровима моје рођаке Марије*, мр Ана Гвозденовић у свој аналитички оквир укључује не само мотив уклете лепоте у контексту усмене књижевности, већ и дела Борисава Станковића, а делимично (везано само за обраду мотива лепоте) и роман *Зона Замфирова* Стевана Сремца.

У другом делу рада који је посвећен анализи збирке *Хроника моје вароши* мр Ана Гвозденовић је посебну пажњу посветила питању циклизације и начинима на који су фрагменти укључени у циклус. Појединачне приповести Настасијевић доводи у везу са заједничком темом – спознајом онога што се не може до краја спознати и престанком времена као израза пролазности. Уз главног приповедача појављују се повремено издвојени и други гласови и њиховим преплитањем које је сложеније у односу на прву збирку, Настасијевић ствара полифонијску структуру чија је функција, како показује мр Ана Гвозденовић, да значење дела буде повезано „не са оним што нам појединачни гласови саопштавају или што поједини ликови чине, колико са готово песничким понављањима и варирањима”. Управо на тај начин Настасијевић спаја лирско са приповедним и елементе песничког поступка преноси у приповедање чиме поетизује приповедни свет, ослања се више на слику него на наратију, наглашава симболику онога што је испричано и упућује „читаоца да смисао приказаних догађаја потражи у архетипским и митским сферама”. Мр Ана Гвозденовић прецизно показује на који начин Настасијевић своју прозу чини хибридном укључујући у њу, не само лирско, већ и образце бајке, кратке говорне форме и напеве увек имајући на уму матерњу мелодију.

У својој анализи мр Ана Гвозденовић је пошла од књижевноисторијског контекста и подробно представила место приче и улогу приповедача у Настасијевићевом приповедним збиркама *Из тамног вилајета* и *Хроника моје вароши* прецизирајући његово интересовање за

живу реч, казивање и матерњу мелодију. Такође, анализом је потврђена важност познавања читавог опуса Момчила Настасијевића за тумачење његових дела јер је у питању књижевни стваралац чија поетика подразумева повезаност читавог опуса преко мреже истоветних мотива. На тај начин Настасијевић је створио дело посвећено посредовању између невидљивог и видљивог у којем је улога посредника (различитих приповедача када говоримо о приповедном делу опуса) разоткривање истине. Мр Ана Гвозденовић наглашава сличност одређених уметничких поставки са делом Милоша Црњанског, на првом месту у поимању да је свет јединство удаљених и често супротних појава и појмова, мада код Настасијевића, како ауторка примећује нема толико везе са просторним односима у свету, већ више са односом према времену. У закључним разматрањима мр Ана Гвозденовић је нагласила важност лиризације за прозни део Настасијевићевог опуса и показала како је у његовим прозним делима стално присутна напетост између миметичке и симболичке равни и да он прибегава стилизацији усменог говора како би избегао окоштавање језичког израза, а у исто време га подвргао поетизацији. Због тога он представља ствараоца који враћа у књижевност живу реч и причање у приповедне врсте, те да је све време заправо, песник и у прози.

Докторска дисертација мр Ане Гвозденовић представља важан аналитички и истраживачки подухват јер показује особености Настасијевићевог приповедачког поступка и тиме употпуњује поглед на поетику великог српског писца чије се место у оквиру међуратне књижевности прецизира.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Прича и приповедачи у прози Момчила Настасијевића“** аутора **мр Ане Гвозденовић**, констатовано је да утврђено подударање текста износи 15%.

Овај степен подударности последица је цитата, личних имена и библиографских података о коришћеној литератури, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација **„Прича и приповедачи у прози Момчила Настасијевића“** кандидата **мр Ане Гвозденовић** оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „**Прича и приповедачи у прози Момчила Настасијевића**“, коју је урадио кандидат **мр Ана Гвозденовић** под менторством др **Милана Алексића** и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Милица Кецојевић
председник Комисије
2. _____
др Драган Хамовић
члан Комисије
3. _____
др Слађана Јаћимовић
члан Комисије